

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

หลังจากการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 เกิดรูปแบบการปกครองท้องถิ่นรูปแบบแรกของประเทศไทย คือ รูปแบบการปกครองแบบเทศบาล ซึ่งเกิดขึ้นในปี พ.ศ. 2476 จากแนวคิดของคณะราษฎร เพื่อที่จะให้เทศบาลเป็นสถาบันทางการเมืองที่ฝึกฝนประชาธิปไตย พื้นฐานให้แก่ประชาชน ดังจะเห็นได้จากกรณีที่เทศบาลนำเอารูปแบบของระบบรัฐสภามาใช้เช่นเดียวกับการปกครองในระดับชาติ และเช่นเดียวกับประชาธิปไตยในระดับชาติประชาชนภายในชุมชนไม่ได้มีความต้องการที่จะมีการปกครองในรูปแบบเทศบาลเลย สำหรับการมีส่วนร่วมทางการเมืองนั้นมีความสำคัญในการพัฒนาระบบการเมืองไปสู่ความเป็นประชาธิปไตย โดยหมายถึงกิจกรรมที่บุคคลมีจุดมุ่งหมายเพื่อการมีอิทธิพลในกระบวนการตัดสินใจของรัฐบาล ดังนั้นการมีส่วนร่วมทางการเมืองจึงเป็นเรื่องของกิจกรรมไม่ใช่เจตคติ ไม่ใช่เรื่องของความคิดความรู้สึกหรือความเชื่อทางการเมือง และเกิดขึ้นในรูปแบบของความสมัครใจปราศจากการบังคับ (พรชัย เทพปัญญา. 2541 : 2-4)

จากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 เป็นฉบับปัจจุบัน ในหมวดที่ 5 แนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ มาตรา 78 “รัฐต้องดำเนินการกระจายให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพึ่งพาตนเองและตัดสินใจในกิจการของท้องถิ่นเอง ส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการดำเนินการตามแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ พัฒนาเศรษฐกิจของท้องถิ่นและระบบสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ ตลอดจนโครงสร้างพื้นฐานสารสนเทศในท้องถิ่น ให้ทั่วถึงและเท่าเทียมกันทั่วประเทศ รวมทั้งพัฒนาจังหวัดที่มีความพร้อมให้เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขนาดใหญ่ โดยคำนึงถึงเจตนารมณ์ของประชาชนในจังหวัดนั้น” มาตรา 87 (2) “ส่งเสริมสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจทางการเมือง การวางแผนพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคม รวมทั้งการจัดทำบริการสาธารณะ” อีกทั้งยังระบุไว้ในหมวด 14 การปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 10 มาตรา คือ มาตรา 281 -290 อันเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนมี

สิทธิและมีส่วนร่วมในการปกครอง ตามระบอบประชาธิปไตยมากยิ่งขึ้นโดยผ่านองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

การเมืองการปกครองในระดับท้องถิ่นเป็นรากฐานอันสำคัญยิ่งต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตยในระดับชาติ เพราะการเมืองเป็นส่วนสำคัญของระบอบการปกครองระดับชาติที่สนับสนุนให้ประชาชนในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองการปกครองโดยตรง และเป็นสถาบันฝึกสอนให้ประชาชนรู้สึกว่าคุณมีส่วนร่วมได้เสียในการปกครอง เกิดความรับผิดชอบและหวงแหนต่อประโยชน์ของท้องถิ่นที่ตนเองอาศัยอยู่อันจะนำมาซึ่งความศรัทธาเลื่อมใสในระบอบการเมืองการปกครองแบบประชาธิปไตยในที่สุด (ประหยัด หงส์ทองคำ และพรศักดิ์ ผ่องแผ้ว, 2529 : 105)

อาจกล่าวได้ว่าการเมืองท้องถิ่นในรูปแบบเทศบาลมีส่วนในการส่งเสริมหรือเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในทางการเมือง อย่างกว้างขวาง โดยนัยนี้เทศบาล จึงเป็นองค์กรปกครองท้องถิ่นที่สำคัญและมีส่วนในการส่งเสริมความมั่นคงแห่งชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับประเทศที่กำลังพัฒนาทั้งหลาย เทศบาลจะเป็นสถาบันทางการเมืองอันสำคัญในการพัฒนาการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมได้ (ประทาน คงฤทธิศึกษากร, 2526 : 29 ; อ้างถึงใน ไชยพร ตันจรัญจิตานนท์, 2536 : 3)

เมื่อพิจารณาการปฏิบัติงานของเทศบาลตำบลอาจสามารถ อำเภออาจสามารถ จังหวัดร้อยเอ็ด ที่ผ่านมายังไม่มีการศึกษาเกี่ยวกับ การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ในเขตเทศบาลตำบลอาจสามารถ เพื่อนำไปใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงานส่งเสริมการเมืองระดับท้องถิ่นแก่ประชาชนในพื้นที่ และการปกครองระบอบประชาธิปไตย เมื่อเป็นเช่นนี้อาจทำให้เกิดปัญหาในการปฏิบัติงานตามภารกิจหรือเป้าหมายของเทศบาล เพื่อให้เกิดการพัฒนาท้องถิ่นได้ เพราะผู้บริหารไม่มีข้อมูลเชิงวิชาการเพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบ ถูกต้อง และเหมาะสมได้

จากปัญหาและความสำคัญของบทบาทหน้าที่ของเทศบาลตำบล และการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังกล่าว จึงถือเป็นประเด็นสำคัญที่จะได้รับการศึกษา เพื่อนำผลที่ได้จากการศึกษาไปเป็นข้อมูลสำหรับเทศบาลตำบลอาจสามารถ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการส่งเสริม และพัฒนาการเมืองระดับท้องถิ่น ดังนั้นผู้ศึกษาจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลอาจสามารถ อำเภออาจสามารถ จังหวัดร้อยเอ็ด และหวังว่าผลการศึกษาจะเป็นประโยชน์ต่อเทศบาล

ตำบลอาจสามารถ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องใช้ในการพัฒนาและส่งเสริมการมีส่วนร่วม
ทางการเมืองของประชาชน ในพื้นที่ เพื่อให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมทาง
การเมืองระดับท้องถิ่นมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์การศึกษา

1. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตเทศบาลตำบล
อาจสามารถ อำเภออาจสามารถ จังหวัดร้อยเอ็ด
2. เพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตเทศบาล
ตำบลอาจสามารถ อำเภออาจสามารถ จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามเพศ และหมู่บ้านที่
อาศัยอยู่
3. เพื่อศึกษาข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขต
เทศบาลตำบลอาจสามารถ อำเภออาจสามารถ จังหวัดร้อยเอ็ด

สมมติฐานการศึกษา

1. การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลอาจสามารถ
อำเภออาจสามารถ จังหวัดร้อยเอ็ด อยู่ในระดับปานกลาง
2. ประชาชนที่มีเพศ แตกต่างกัน มีส่วนร่วมทางการเมืองในเขตเทศบาลตำบล
อาจสามารถ อำเภออาจสามารถ จังหวัดร้อยเอ็ด ไม่แตกต่างกัน
3. ประชาชนที่มีหมู่บ้านที่อาศัยอยู่ แตกต่างกัน มีส่วนร่วมทางการเมือง
ในเขตเทศบาลตำบลอาจสามารถ อำเภออาจสามารถ จังหวัดร้อยเอ็ด แตกต่างกัน

ขอบเขตการศึกษา

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตเทศบาลตำบล
อาจสามารถ อำเภออาจสามารถ จังหวัดร้อยเอ็ด ผู้ศึกษาได้ปรับปรุงแนวคิดของ คัมมิงส์
และไวส์ (Cummings and Wise. 1971 : 13-17) มาใช้ในการศึกษา จำนวน 5 ด้าน คือ

- 1.1 ด้านการเลือกตั้ง
- 1.2 ด้านการมีกิจกรรมในกลุ่มการเมือง
- 1.3 ด้านการแสดงความคิดเห็นต่อสาธารณะ

1.4 ด้านการรวมกลุ่มผลประโยชน์

1.5 ด้านการแสดงออกซึ่งความต้องการ

2. ขอบเขตด้านพื้นที่

พื้นที่ในการศึกษาค้างนี้ หมายถึง พื้นที่เทศบาลตำบลอาจสามารถ อำเภออาจสามารถ จังหวัดร้อยเอ็ด

3. ขอบเขตประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

3.1 ประชากร (Population) การศึกษาในครั้งนี้อยู่หมายถึง ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตเทศบาลตำบลอาจสามารถ อำเภออาจสามารถ จังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 3,095 คน (เทศบาลตำบลอาจสามารถ. 2553 : ไม่ปรากฏเลขหน้า)

3.1 กลุ่มตัวอย่าง ในการศึกษาค้างนี้ใช้ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตเทศบาลตำบลอาจสามารถ อำเภออาจสามารถ จังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 355 คน ที่ได้จากการคำนวณหาขนาดกลุ่มตัวอย่าง ตามสูตรของทาโร ยามาเน่ (Yamane. 1973 : 727)

4. ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา

4.1 ตัวแปรอิสระ (Independent Variables) คือ คุณลักษณะทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่

4.1.1 เพศ

4.1.2 หมู่บ้านที่อาศัยอยู่

4.2 ตัวแปรตาม (Dependent Variable) คือ การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลอาจสามารถ อำเภออาจสามารถ จังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 5 ด้าน คือ

4.2.1 ด้านการเลือกตั้ง

4.2.2 ด้านการมีกิจกรรมในกลุ่มการเมือง

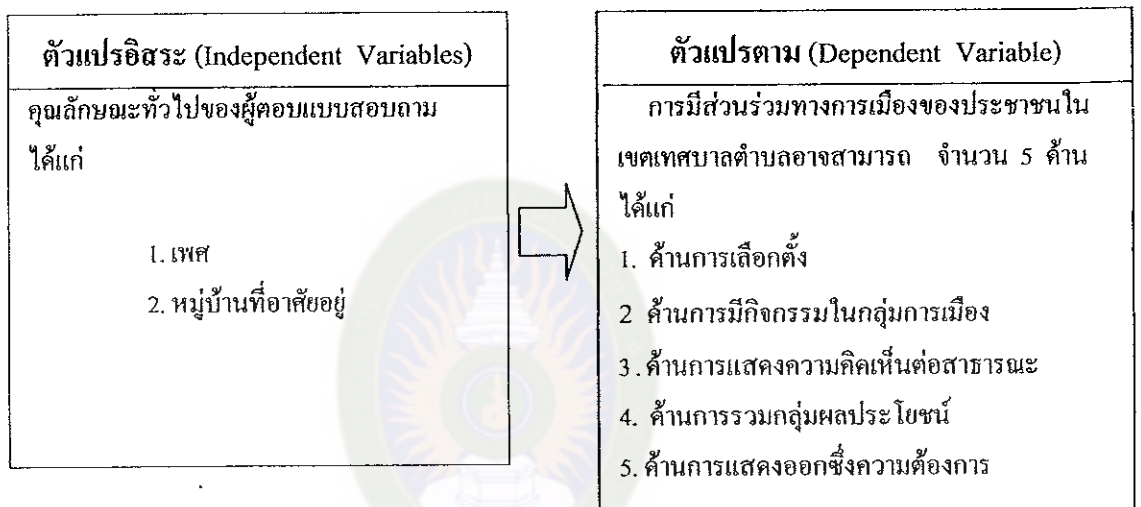
4.2.3 ด้านการแสดงความคิดเห็นต่อสาธารณะ

4.2.4 ด้านการรวมกลุ่มผลประโยชน์

4.2.5 ด้านการแสดงออกซึ่งความต้องการ

กรอบแนวคิดการศึกษา

จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในการศึกษา เรื่อง การมีส่วนร่วมร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลอาจสามารถ อำเภออาจสามารถ จังหวัดร้อยเอ็ด ผู้ศึกษาสร้างเป็นกรอบแนวคิดการศึกษา ดังนี้

แผนภูมิที่ 1 กรอบแนวคิดการศึกษา

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. การมีส่วนร่วมทางการเมือง หมายถึง การกระทำกิจกรรมที่สนับสนุนหรือผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง เพื่อให้เป็นไปตามความต้องการของตนเองหรือกลุ่ม ตลอดจนการแสดงออกภายนอกตามทัศนคติ หรือความรู้สึกร่วมที่มีต่ออิทธิพลของการเมืองและหมายถึง การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลอาจสามารถ จังหวัดร้อยเอ็ด ดังนี้

1.1 การเลือกตั้ง หมายถึง การที่ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองได้โดยการสมัครรับเลือกตั้ง การใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง หรือเลือกตัวแทนเข้าไปทำหน้าที่แทนตนทางการเมือง ตลอดจน โอกาสที่ตนจะเสนอตัวเข้าไปทำหน้าที่ทางการเมืองเสียเอง

1.2 การมีกิจกรรมในกลุ่มการเมือง หมายถึง วิธีการที่จะทำให้ประชาชน ได้มีสิทธิมีเสียงอันสำคัญที่จะกำหนดนโยบายทางการเมืองร่วมกัน ตลอดจนดำเนินการให้

เป็นไปตามนโยบายด้วยการควบคุมและตัดสินใจแก้ปัญหาาร่วมกันกับกลุ่มการเมืองในระดับท้องถิ่น

1.3 ด้านการแสดงความคิดเห็นต่อสาธารณะ หมายถึง การแสดงความคิดเห็นต่อสาธารณะ ที่เป็นการแสดงความคิดเห็น ความต้องการ การวิพากษ์วิจารณ์ต่าง ๆ ในทางการเมือง อาจกระทำได้โดยวิธีการพูด การเขียน โดยผ่านสื่อมวลชนต่าง ๆ หรือการพูดต่อสาธารณะก็ตาม

1.4 ด้านการรวมกลุ่มผลประโยชน์ หมายถึง การรวมกลุ่มผลประโยชน์ต่าง ๆ ที่มีความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง และเกิดขึ้นจากการที่บุคคลหรือคนที่มีอาชีพ หรือผลประโยชน์ร่วมกันมารวมตัวกันกำหนดนโยบายและรักษาผลประโยชน์ของตนในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การเสนอความคิดเห็น การติดต่อขอร้องต่อผู้มีอำนาจทางการเมือง ให้ดำเนินการ ตลอดจนคัดค้านหรือแสดงการต่อรองในประเด็นสาธารณะต่าง ๆ

1.5 ด้านการแสดงออกซึ่งความต้องการ หมายถึง การแสดงออกด้วยการกระทำอย่างหนึ่งอย่างใดของประชาชนที่มีต่อประเด็นสาธารณะหรือประเด็นของทางการเมือง เป็นการคัดค้านหรือการสนับสนุนการกระทำของเรื่องหนึ่งเรื่องใดก็ได้และการกระทำนั้นก็อาจทำได้ในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การเดินขบวน การนั่งประท้วง และการเดิน เป็นต้น

2. เทศบาลตำบล หมายถึง เทศบาลตำบลอาจสามารถ อำเภออาจสามารถ จังหวัดร้อยเอ็ด

ประโยชน์การศึกษา

ผลการศึกษาจะเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องใช้ในการวางกรอบหรือแนวทางในการส่งเสริมประชาชนให้มีความรู้ความเข้าใจ และมีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้น ตลอดจนเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาระบบประชาธิปไตยของประเทศต่อไป